

SOSYAL HİZMET

HİZMET ÜZ- MANI

... katıldığım şu andan itibaren İnsani-
nin temeli olarak bireyin kişiliğine ve hay-
atına değer vereceğime, kişinin sırrını ke-
şf etmeye, mesleki ilişkilerimi ırk, din, ina-
dilik, ekonomik ve toplumsal fark-
lılıklarla özetlemeksizin kuracağım, kişi ve topl-
lumla mesleğimi ilgilendiren sorunlarında k-
arar daima hazır bulunduracağım ve bu so-
runların çözümünde tüm gücümle çalış-
acağım, mesleki güc-
ümü adıyacağım a-

YIL: 1 SAYI: 1 TEMMUZ/AĞUSTOS/EYLÜL 1990

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ YAYINI

Okurlarımızla - Çıkarken.....	1
Yaşlılık - Fethi BAYÇIN.....	7
Söyleşi - Devlet Yaşlılara Saygın Bir Yurttaş Olduğunu Hissettirmeli ve Gereken Saygıyı Göstermelidir.....	10
Yaşlılık, Toplumun Yaşlılara Bakış Açısı ve Yaşlının Psiko-Sosyal Uyumu - Prof. Dr. Nihal TURAN.....	13
Yaşlılara Yönelik Hizmetler - Pro. Dr. Nesrin G. KOŞAR.....	18
Çeviri - Huzurevine Uyum Sağlamayan Yaşlılar Nasıl Yardım Edilebilir: "Hatırlama" Jacqueline B. Cook (Evin KIRCA).....	23
Sosyal Hizmet Uzmanları Andı.....	28

SOSYAL HİZMET

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ YAYINI

ÜÇ AYDA BİR YAYINLANIR YIL : 1 SAYI : 1 TEMMUZ/AĞUTOS/EYLÜL 1990

Sahibi : Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Adına
Prof. Dr. Sema KUT

Sorumlu Yazı İşleri Müd. : Dr. Şener KOÇYILDIRIM

Yazışma Adresi : Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
Fevzi Çakmak 2. Sokak 31/19
Yenişehir/ANKARA

Hesap Numarası : Vakıflar Bankası
Keçiören Şubesi 40-40010-3

Baskıya Hazırlık
VOLKAN MATBAACILIK - 231 95 96

Baskı
KILIÇASLAN MATBAACILIK - 231 21 61

ÇIKARKEN

Çağımızda yer alan baş döndürücü teknolojik ve bilimsel gelişmeler toplumların sosyo-ekonomik ve siyasal yapılarında önemli hatta zaman zaman köklü değişmelere neden olmaktadır. Bu değişimler insanlararası ilişkilerde, insan-toplum ve kurumlara-rası ilişkiler de, toplumsal değerlerde, kısacası yaşam tarzında da büyük değişikliklere neden olmaktadır. Endüstrileşme, şehirleşme, modernleşme olarak tanımlanan bu süreçler insan yaşamına olumlu katkılarda bulunurken, gözardı edilemeyecek önemli birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Çağımız toplumlarının bu dinamik yapısı içinde giderek önem kazanan mesleklerden biri de sosyal hizmet mesleğidir. Çünkü modern çağda teknolojik gelişmeyi insancillaştırmaya ve toplumları sosyalleştirmeye ihtiyaç vardır.

İşte bu ihtiyacı karşılamayı amaçlayan hizmetler sosyal hizmetlerdir. Sosyal hizmetlerin teknolojik gelişmeyi insancillaştırma ve toplumları sosyalleştirme amacının yanı sıra bireylerin gelişmelerine ve toplumun değişen koşullarına uyum sağlamalarına yardımcı olmak, kişilerin refahlarını sağlamak ve sosyal değişmeyi etkilemek, bireyin sosyal işlevselliğini engelleyen tıkanıklıkları açmak, birey-toplum etkileşimini güçlendirmek, sosyal bilinci geliştirmek, insan haklarını güvence altına almak, toplumsal refah ve kaynakların dağılımını dengelemek gibi amaçları vardır. Bütün bu amaçların odağı görüldüğü gibi insandır. Çünkü insan, bir toplumun en değerli ve vazgeçilmez kaynağıdır. Çünkü insan, gelişmenin hem üreticisi, hem de tüketicisidir.

Çağımızın düşünce sistemi, insana yaklaşımın rastgele ve şansa bırakılan bir yaklaşım olamayacağı gerçeğini kabul eden bir düşünce tarzıdır. Böyle bir yaklaşım belli bir disiplin ve bilimsel bir temele dayalı olmadıkça insanı anlamak, ihtiyaçlarını karşılamak, sorunlarını çözmek, insanın temel ihtiyacı olan toplumla bütünleşmesini sağlamak mümkün olamaz.

Sosyal hizmet mesleği böyle bir düşünce sisteminin ürünüdür.

1800'lere kadar varlığından söz edilmeyen sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı 1800'lerin sonlarına rastlamaktadır. Meslekleşmenin en belirgin başlangıç noktası o zamana kadar dinsel ve

flantropik yaklaşımlarla ele alınan hizmetlerde eğitilmiş elemanlara duyulan ihtiyaç olmuştur. Bu ihtiyacın gerçekleşmesinde atılan ilk adım, 1873'de Londra'da hayır derneklerinde çalışanlar için düzenlenen konferanslar olmuş, bunu 1898'de New York'da açılan yaz okulu izlemiş ve 1899'da Amsterdam'da ilk sosyal hizmet okulu açılmıştır. Böylece söz konusu ülkelerde mesleki eğitim, sosyal hizmetlerde görev alacaklar için bir ön koşul olarak kabul edilmiş, daha sonra, eğitim kurumlarının ülkeden ülkeye, kıta'dan kıta'ya yaygınlık göstermesiyle sosyal hizmet mesleği evrensel bir nitelik kazanmıştır.

Toplumlarda mesleki ahlak'ın korunması, mesleğin etkililik ve verimliliğinin geliştirilmesi, meslek elemanları arasındaki dayanışmanın sağlanmasında mesleki kuruluşların önemi büyüktür. Sosyal hizmet mesleğinin bu yöndeki ilk çabaları 1921 yılında Amerikan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin kurulmasıyla başlamıştır. Uzmanlar bu derneğe büyük bir ilgi göstermişler ve 1954 yılında derneğin şube sayısı 132'ye ulaşarak üye sayısı da 13.500'e yükselmiştir. Sosyal hizmet uzmanları bunu izleyen yıllarda 6 tane daha mesleki örgüt kurmayı başarmışlardır. Mesleki örgütlenmedeki ilerleme, mesleğin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Kuzey Amerika'da başlayan bu örgütlenmeler Latin Amerika ve Avrupa kıtasına yayılmıştır. Amerikan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, sosyal hizmet mesleğinin ahlak ilkelerini hazırlamış, bu dökümanı 1960 yılında toplanan dernek genel kurulu tarafından kabul edilmiştir. 1967'de tekrar ele alınarak gözden geçirilmiştir. Bugün hemen hemen dünyadaki sosyal hizmet uzmanları tarafından evrensel olarak kabul edilen bu döküman derneğin mesleğe en büyük katkısıdır. Bu ilkeler sosyal hizmet uzmanının niteliklerini, mesleğin müracaatçı ile, toplumla ve meslektaşlarıyla olan ilişkilerinde yer aldığı sorumluluklar temelinde çok net olarak ifade etmektedir.

Ulusal düzeydeki örgütlenmeler Amerika ve Avrupa kıtalarının yanı sıra Asya ve Afrika ülkelerinde de hızla gelişmiş ve daha sonra çeşitli ülkelerdeki derneklerin üye olduğu Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) kurulmuştur.

Uluslararası düzeyde sosyal hizmet uzmanlarının gelişmesinde çok önemli bir rol oynayan diğer bir kuruluş da 1928'de kurulan Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (International Association of Schools of Social Work) olmuştur. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulunun da 1967 yılından bu yana üyesi olduğu bu kuruluş Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi gibi Dünya Kuruluşlarında temsili statüye sahip bulunmaktadır.

Avrupa Konseyinin sosyal hizmet mesleğine yaklaşımı da önemle vurgulanması gereken bir özelliğe sahip bulunmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 29 Haziran 1967'de kabul ettiği

Sosyal Hizmet Uzmanlarının, Rol, Eğitim ve Statüsü'ne ilişkin 16 sayılı kararı sosyal hizmet uzmanlarının statüsünü aşağıdaki maddelerle belirlemiştir.

Sosyal Hizmet Uzmanlarının mesleki sorumlulukları uyarınca statülerine ilişkin aşağıdaki tavsiyeler yapılmıştır.

1. Eğitim görmüş sosyal hizmet uzmanlarının kendi ülkelerinde meslek ünvanlarının korunmasına ilişkin tedbirler alınmalıdır.

2. Sosyal hizmetler kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının mesleki gelişmesine imkan sağlanmalı ve yeterli ücret almaları temin edilmelidir.

3. Müracaatçının sosyal hizmet uzmanına verdiği bilgilerin gizliliğine itibar edilmeli ve saygılı olunmalıdır.

4. Sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edildikleri kuruluşlarda fonksiyonlarının yerine gerilmesinde kendilerinin büyük ölçüde bağımsız çalışmalarına imkan verilmeli, işveren ve kuruluşdaki diğer hizmet sorumluları uzmanın yaptığı işin gizliliğine itibar etmeli ve saygılı olmalıdır.

5. Hükümetler, Avrupa Konseyine üye olan devletlerin vatan-dışı olan sosyal hizmet uzmanlarının konseyin üyesi olan ülkelerde çalışmasını sağlayacak imkanlar tanımalıdır (Council of Europe, 1987).

Görüldüğü gibi 1800'lerin ikinci yarısından günümüze kadar geçen sürede sosyal hizmet uzmanlarının toplumdaki rolleri, işlevleri ve statüleri açısından sistemli bir gelişme söz konusu olmuştur. Ulusal ve uluslararası düzeylerdeki mesleki örgütlenme meslek elemanları arasındaki iletişimin sağlanmasına ve mesleki gelişmenin gerçekleşmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır, meslek hakkında bir dünya kamuoyu yaratmakta başarılı olmuşlardır.

Günümüzde uluslararası düzeyde bir sosyal hizmet uzmanları topluluğu vardır. Çeşitli toplumları temsil eden bu meslek elemanları arasında etkili bir diyalog kurulabilmiş, meslek ahlakı, mesleğin temel değer ve ilkeleri, teori ve yaklaşımları konusunda ortak bir görüş sağlanabilmiştir.

Sosyal hizmet uzmanlarının belirli nitelikleri arasında ortak bir dünya görüşüne sahip olmaları, çok yönlü bir kültür anlayışını benimsemiş olmaları, sorunları gerçekçi bir yaklaşımla ele almaları, insan ilişkilerindeki özel becerileri, yardım etme sürecini meslekleştirebilme yetenekleri, sorun çözme oryantasyonları, sosyal olaylara duyarlı, insan hak ve özgürlüklerine saygılı olmaları sayılabilir.

Ülkemizde sosyal hizmetlerin reorganizasyonu 1959 yılında ele alınmış ve bu tür bir düzenlemeyi mümkün kılması amacıyla aynı yıl içinde 7355 sayılı kanunla Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulmuştur. Sosyal hizmetlerin mesleki ve bilimsel bir yaklaşımla ele alınmasını öngören bu düzenlemede, bu hizmetlerin yerine getirilmesinde ihtiyaç duyulan meslek elemanlarının yetiştirilmesi için liseden sonra dört yıllık bir eğitim kurumunun kurulması kanunun ilgili maddelerinde yer almıştır.

Aynı dönemde, Planlı Kalkınma sürecine giren ülkemizde çıkarılan Beş Yıllık Kalkınma Planlarında da sosyal hizmet mesleği elemanlarına duyulan ihtiyaç önemle vurgulanmıştır. Böylece 1961 yılında faaliyete geçen Sosyal Hizmetler Akademisi 1965. yılında ilk mezunlarını vererek, sosyal hizmet alanında ilk profesyonel elemanları ülkemize kazandırmaya başlamıştır.

Bu oluşuma paralel olarak, Türkiye'de sosyal hizmet mesleğine ilişkin örgütlenme çabaları 1960'ların ilk yarısında başlamış, Dernek ve arkasından kısa bir süre için Sendika statüsünde örgütlenme gerçekleşmiştir. Dernekler Kanunundaki değişiklikler nedeniyle çalışmalara bir süre ara verilmiş, 1986 yılında yapılan Sosyal Hizmet Eğitiminde 25 Yıl toplantılarında yeni bir dernek kurulması karara bağlanmış ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği kurulmuştur.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, mesleki uygulamaların mesleki esaslara uygun ve bilimsel temellere dayalı olarak gerçekleşmesini, meslek elemanlarının mesleki değerler ve meslek ahlakı çerçevesinde rol ve işlevlerini yerine getirmelerini, sosyal hizmet uzmanları arasında dayanışmanın sağlanmasını, mesleki açıdan önem kazanan alanlarda araştırma, inceleme ve eğitim çalışmalarının yapılmasını, uluslararası kuruluşlarla mesleki ilişkilerin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda çalışmalarını sürdüren derneğimiz mesleki bir yayına duyulan ihtiyaçtan hareketle bu dergiyi çıkarmaya karar vermiştir. Dergimizin, Derneğimizin temel amaçları doğrultusunda mesleki dinamiğin sağlanması ve geliştirilmesinde önemli bir işleve sahip olacağı umulmaktadır.

Türkiye'de eğitilmiş sosyal hizmet uzmanı sayısı henüz 2 bine ulaşmamıştır. Bu sayı nüfusu 55 milyonu geçen ve hızlı bir değişim sürecinin gerçekleştiği dolayısıyla gelişmekte olmanın yarattığı sosyo-ekonomik sorunların yanı sıra gelişmenin ortaya çıkarttığı çevre, insan ilişkileri, sosyal değerler vb. ile ilgili sorunların yoğunlukla yaşandığı toplumumuzun ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktır. Ancak, halen mevcut sosyal hizmet uzmanları arasında işsiz olanların ve meslekleriyle ilgili olmayan işlerde çalışanların sayılarının küçümsenmeyecek bir oranda olması dikkat çekmektedir. Bununla bağlı olarak sosyal hizmet kuruluşlarında

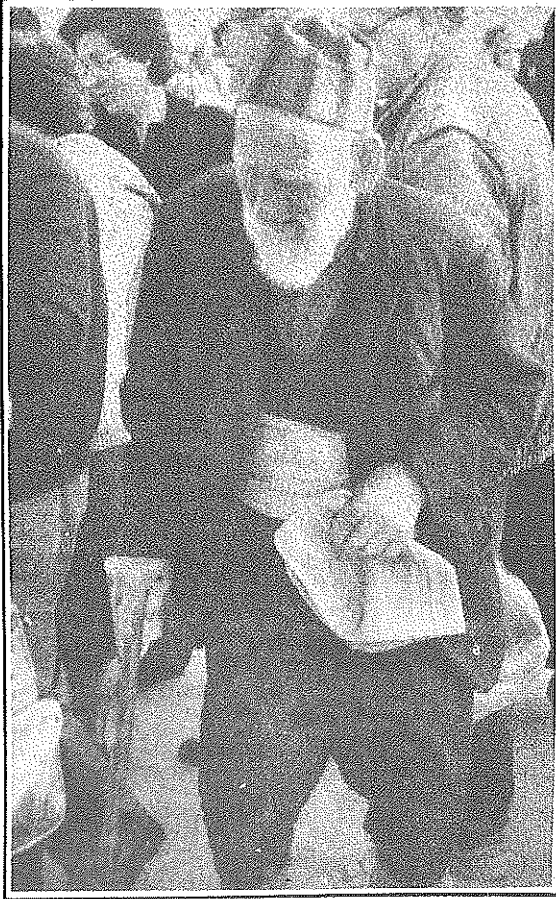
sosyal hizmet uzmanı sayısı görece olarak azalırken, sosyal hizmet dışında yetişmiş elemanların sayılarında artış görülmektedir. Muhtemelen ki sosyal hizmet, ekip çalışmasını gerektiren bir hizmet alanıdır. Fakat böyle olması sosyal hizmet uzmanının kendine özgü işlevlerinin başkalarına devredilmesi anlamına gelmez. Bilinmelidir ki sosyal hizmet kurumları, ne eğitim ne sağlık ne de herhangi bir hizmet kurumu değildir. Sosyal hizmetlerden yararlanan nüfus grupları (korunmaya muhtaç çocuklar, gençler, yaşlılar, sakatlar vb.) eğitim, sağlık vb. ihtiyaçlarını bu hizmetlerin verildiği kuruluşlarca karşılarlar. Örneğin korunmaya muhtaç bir çocuk her çocuğun gittiği okula gider, hasta olduğu zaman sağlık kuruluşuna başvurur. Ancak böyle olduğu zaman sosyal hizmetlere ihtiyacı olanlar toplumdan soyutlanmaz ve toplumla bütünleşir. Sosyal hizmetler bu bütünleşmeyi sağlamada en önemli araçtır. Sosyal hizmetlerin eğitim gözetmeksizin herkes tarafından yapılabilen bir hizmet olduğu anlayışı çağımızın ihtisasa yer veren bilimsel gelişmesine aykırı bir anlayıştır. Burada bir takım mesleki haklardan bahsederken hizmete ihtiyacı olanların haklarını da unutmamamız gerekir. Nasıl ki bir hastanın tedavisini doktordan başkasına, bir öğrencinin eğitimini öğretmenden başkasına, bir inşaatın hesaplarını mühendisten başkasına bırakamazsak, bir sosyal hizmet uzmanının işini de bir başkasına veremeyiz. Aksi halde hizmet ettiğimiz kişilere haksızlık ve saygısızlık yapmış oluruz.

Memnuniyetle ifade etmek gerekir ki bugün ülkemizde her alanda insan gücü yetiştirme imkanımız vardır. Toplumumuz en üst düzeyde ihtisas elemanları üretebilmektedir. Bu nedenle herhangi bir mesleğin diğer bir mesleğin yerini almasına ihtiyaç yoktur.

Bugün sosyal hizmetlerde uygulanan istihdam politikası ciddi olarak gözden geçirilmeye muhtaçtır. Her ülkede olduğu gibi Türkiye'nin de kaynak israfına, hele en değerli ve en pahalıya mal olan insan kaynağı israfına tahammülü yoktur.

Bu gerçeklerin bilincinde olarak, Sosyal Hizmet Uzmanlarının sahip olduğu temel felsefe, bilgi, değer ve meslek ahlakı doğrultusunda görevlerini hakkıyla yerine getireceklerine ve mesleklerini toplum içinde layık olduğu statüye erdirmeye yönünde her çabayı sarfedeceklerine inanıyor; çalışma, deneyim ve görüşleri ile dergimize katkıda bulunmalarını bekliyoruz. □

Fotoğraf: Zafer Arapgirli (Cumhuriyet)

GÖZLERİMİN ÖNÜNDEN AKIP GİDEN,
TARİH
GEÇMİŞ GÜNLERİNİZ,
ANILARINIZ,
YAVRULARINIZ
YAŞADIKLARINIZ GELİYOR AKLIMA

YAŞLILIK

Fethi BAYÇIN(*)

Yaşlılık, canlılarda vücudun zamanla olumsuz iç ve dış etkenlere yeterince karşı koyamamasından doğan ve ölümle sonuçlanan progressif bir kapasitesizleşme sürecidir (**).

Yaşlılık yaşamın diğer evreleri, çocukluk, gençlik ve erginlik gibi bir evredir. Yaşlılık aynı zamanda bireysel bir olaydır. Örnek olarak insanları aldığımız takdirde, kronolojik olarak bu olay, bazı bireylerde erken bazılarında çok ileri yaşlarda belirmektedir. O halde yaşlılık kalıtıma, beslenmeye, çevre koşullarına ve entellektüel çabalara göre uzamakta veya kısalmaktadır. Aslında bireysel olan bu olayın önemi, çağımızda bilinen nedenlerle yaşlıların sayısının artmış olmasından ileri gelmektedir. İktisaden gelişmiş toplumlarda bugün genel nüfusun %14'üne varan yaşlı oranı gelecek yıllarda daha da artacaktır. Bu artış devlet adamlarına ve idarecilere yeni yeni sorumluluklar yüklemektedir. Üretimden çekilmiş bulunan büyük bir nüfus bölümünün gereksinimleri ve bunların karşılanması sorunu, adeta, şaşırtıcı bir olay olarak ortaya çıkmıştır. Denebilirki çağımız, yaşlılığı yeni keşfetmiştir. Bu, aynı zamanda yalnız sosyal bir fenomen değil, ekonomik,

biyolojik, psikolojik bir fenomendir. Bu olaya diğer bir çok bilimlerle beraber, özellikle, gerontoloji eğilmiştir. Yaşlı sorunlarının incelenmesine bu yönden girilmektedir. Gerontolojinin yaşlılık hakkındaki bulgularını yaşlı refahı hizmetine uygulamak olası duruma gelmiştir.

Bugüne kadar memleketimizde yaşlı hizmetleri denildiği zaman usu muza ilk gelen huzurevleri olmuştur. Halkımızda, inşa edilecek huzurevleri ile yaşlı sorununun çözüme bağlanacağı kanısı oluşmuştur. Huzurevleri yaşlı hizmetleri dizgesi içinde bir halkadan ibarettir. Huzurevleri yaşlıların gereksinimlerine tümü ile cevap verecek kurumlar değildir. Şayet yaşlı konusunda kurumlaşılabilecekse bu dizge içinde yer alması gereken başka kurumlar da vardır. Bu kurumlar şunlardır: Geriatrik hastaneler, hastanelerde geriatrik pavyonlar, yaşlı akıl hastaneleri, şifa yurtları, gündüz hastaneleri, huzurevleri, pansiyonlar, şifa yurtları çevresinde bangellov tipi evler, merkezi servisli apartmanlar, bloklar içinde yaşlı daireleri, yaşlı kulüpleri, yaşlılar için sosyal hizmet merkezleri ve terminal kurumlar.

Ancak böyle bir dizge içinde hizmete esneklik vermek ve yaşlı trafiğini sağlamak olası olabilir. Bu dizgeyi örgütsel yönden desteklemek için ziyaretçi hizmetler, yardım fonları, yemek ve çamaşır servisleri, kamusal ulaşım araçlarında ucuz tarife, eğlence yerlerinde ucuz tarife, kamusal hizmetlerde yaşlılara öncelik tanımak gibi hiz-

(*) S.S.Y.B. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yaşlı Hizmetleri emekli Şube Müdürü Fethi BAYÇIN'ın "Yaşlı Hizmetleri üzerine Makaleler" kitabından alınmıştır.

(**) Seminar On The Health Protection Of The Elderly And The Aged And The Prevention Of Premature Aging. Kiev 1963. U.N. Euro - 245. XIX, Milli Türk Tıp Kongresi 25-29 Eylül 1966 - İzmir.

metleri kurmak ve uygulamak gerekmektedir. Ancak bu suretle hizmet birbirlerini tamamlamış ve kurumlararası bir yaşlı trafiği meydana gelmiş olabilir. Bu trafik meydana getirilmediği takdirde kurumlar birer yaşlı deposu olmak durumundan öteye geçemez.

Bu konuyu bir örnekle şöyle açıklayabiliriz: Bir yaşlı hastanede hastalığının ancak kritik devresini geçirdiği sürece kalmalıdır. Çünkü hastane bakımı çok komplike, pahalı ve entansif tedaviyi gerektiren bir bakımdır. Tıbbi branşların bütün ayrıntıları, çok ihtisaslaşmış bir tedavi ekibi bu kurumların çatısı altında yer almaktadır. Yaşlı hastalıkları ise çoğunlukla kronik, süregen hastalıklardır. uzun bir bakım ve tedaviyi gerektirir. Bu nedenle yaşlıların uzun süre hastane yataklarını işgal etmeleri hem ekonomik olmamakta, hem de o yataklardan faydalanıp kısa sürede üretime dönecek kişilerin tedavisini önlemektedirler. Bu sakıncanın ortadan kaldırılması için yaşlının kritik devreden sonra daha ekonomik çalışan bir şifa yurduna nakledilmesi gerekir. Burada geri kalan tedavi, bakım ve rehabilitasyonu yapılan yaşlı ya evine, ya bir huzurevine alınır. Şayet ömür boyu yatalak kalacaksa şifa yurdunda alıkonur. İktisaden gelişmiş memleketlerde yatalak yaşlıların %95'i uygun bir bakım, tedavi ve rehabilitasyonla ayağa kaldırılmaktadır. Bu suretle zaman, personel ve materyal savurganlığı önlenmektedir.

Bu memleketlerde yaşlı hizmetlerinin temelinde bulunan ana fikir şudur:

Yaşlılar bir zümre veya yaş grubu olarak değerlendirilmemelidir. Yaşlılar teker teker birbirlerinden farklı gerek-

sinmeleri bulunan kişilerdir. Bundan dolayı da gereksinimler standartlaştırılmamalıdır. Kısaca belirtmek gerekirse, karşımızda gereksinimleri bulundukları durumun özelliklerine göre birbirlerinden farklı olarak karşılanması gereken yaşlılar bulunmaktadır. Yaşlılarla ilgili hizmetler de bu durum gözönüne alınarak düzenlenmelidir.

Yine iktisaden gelişmiş memleketlerde gençlerin şehirlerde iş bulma olasılığı, küçük tarımcıların kasabalara yerleşme eğilimi yaşlıları kırsal bölgelerde yalnız başlarına yaşamağa zorlamaktadır. İktisaden gelişmekte olan memleketlerde ise, kırsal bölgelerden şehirlere doğru meydana gelen sosyal erozyon yaşlıları buralarda yalnızlığa ve yoksulluğa itmiştir. Genellikle kentlerde ve kent çevrelerinde odaklaşmış olan yaşlı refahı hizmetleri kırsal kesimlerdeki yaşlılara kolayca ulaşamamaktadır.

Kırsal kesimlerde mesafe sorunu yaşlılara yapılacak hizmetlerin ulaştırılmasında başlıca engellerden biridir. Mesafe aynı zamanda bu hizmetlerde görev alan uzman kişiler için de (doktor, sosyal hizmet uzmanı, beslenme uzmanı, boş zamanları değerlendirme uzmanı ve hemşire) bir engeldir. Kasabalara yerleşen yaşlı kişiler için hizmetlere kavuşmak bir dereceye kadar olasıdır. Bu nedenlerle kırsal kesimlerde yaşlılar için uygulanan programlarda bu kesimlere en yakın kasabalarda tıbbi ve sosyal hizmetlerle, şifa yurdu bakımına öncelik veren hizmetler yoğunlaştırılmaktadır.

Diğer yandan, özellikle, sosyal hizmet örgütlerinin ulaşamadığı yerlerdeki yaşlılara devletin bu bölgelere girmiş

bulunan organlarından faydalanılarak ulaşılmaya çalışılmaktadır. Bu organlar tarım, orman ve güvenlik örgütlerine aittir.

Zamanımızda nüfusun her strüktürünün sağlık ve yaşam koşullarıyla ilgili gereksinmelerinin devlet tarafından karşılanması gibi bir eğilim içinde bulundukları izlenmektedir. Sağlam surette gelişen bir toplumda yaşlılar da sosyal politikanın bir gereği olarak gereksinmelerinin diğer nüfus strüktüründekilerle eşit olarak, giderilmesini istemektedirler. Yaşlılar kendilerine yapılmakta olan yardım ve hizmetlere bir lutf olarak değil, bir hak olarak bakmaktadırlar. Yaşlıları yaşlı kurumlarında ve yaşlı kulüplerinde kaderlerine terketmek uygar bir toplumun bugünkü anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Yaşlıyı sağlığı yönünden bir kurum bakımına gereksinme duyuncaya kadar aile içinde korumak lazımdır. Bunun anlamı, yaşlıyı normal bir toplum yaşamı içinde tutmaktır. Bu, aynı zamanda, yetişen kuşaklara güvenlik ve olgunluk aşılama da hizmet edecektir. Ev bakımı, esaslı bir sağlık örgütlenmesine, toplum sosyal hizmetlerine ve yeterli mesken politikasına gereksinme göstermektedir. Bu nedenlerle yaşlının bakımında kurum bakımı, ev bakımının bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Bıçakla keser gibi ev hizmetleri ve kurum hizmetleri olarak bir ayırma gitmeğe olanak yoktur. Sağlık kurumu, sosyal hizmet kurumu ve ev, fonksiyonel bakımdan içiçedir ve birbirlerine organik olarak bağlı bulunmaktadır. Hatta kurumlar bile ev ha-

vasına büründürülmektedir. Kurumlara girişte adet olan büyük kapılar kaldırılmış, yerine ev kapılarına benzer küçük kapılar konmuştur. Kurumun dış ve iç görüşüne bir ev havası ve sıcaklığı getirilmiştir. Alışılmış, kurumlara özgü tabela, sancak direği, yazıt, yontu gibi şeyler terkedilmiştir. İdare bölümü yaşam bölümünden yalıtılmış müdürden ve uzman personelden başka hiç bir idari memur yaşlılarla temas edemez duruma getirilmiştir.

Sonuç olarak belirtmek gerekirse, bugünkü anlayışla yaşlılara bakımın amacı, niteliği, düne göre çok değişmiştir. Yaşlılar yalnız sağlık ve beslenme gereksinimleriyle değil, birey olarak insan olarak tüm gereksinimleriyle ele alınmaktadır. Şayet yaşlıya, biolojik, sosyal, psikolojik ve ekonomik yönlerden bir bütün olarak yaklaşmamışsak çağdaş yaşlı refahından söz etmek yetersiz kalır. Yaşlı bir hastaya yalnız hastalığı yönünden yaklaşırıyorsa onun hastalığının uzamasına yardımcı olmaktan başka bir şey yapmıyoruz demektir.

İster hasta, ister sağlam olsun, yaşlıyı gereğinden fazla korumak da onun üzerinde olumlu etki yapmamakta, yaşlıyı bağımlı duruma getirmektedir. Özellikle, yaşlılara bakan hemşirelerin buna meydan vermemesi gerekir. Hemşireler ve hasta yaşlıların yakınındaki kimseler, hastanın kendine özen göstermesine, ve güven kazanmasına yardımcı olmalıdır. Yaşlı hareketlerinde ne kadar serbest ve rahat olursa, o derece büyük mutluluk duyar. □

"DEVLET YAŞLILARA SAYGIN BİR YURTTAŞ OLDUĞUNU HİSSETTİRMELİ VE GEREKEN SAYGIYI GÖSTERMELİDİR"

SOSYAL HİZMET — Sayın Baycın, bize görüşme fırsatı tanıdığınız için tüm meslektaşlarımız adına teşekkür ediyoruz.

Fethi BAYÇIN — Ben teşekkür ederim, böyle bir emekli arkadaşınızı hatırladığınız için. Belki ilk anda anlamlı gelmeyebilir ama arkasından son yazdığım şiiri söylemek istiyorum.

Dostlarım yaylalar Krezus'un olsun.

Ben yorgun bedenimle uzanıp ulu çınarlar altına,

Son uykumu uyumak istiyorum Homeros'la yan yana

Mürenlerin şarkısını dinleyerek dalgaların sesinde,

Bu deniz ve güneş ülkesinde

SOSYAL HİZMET — Biz özgeçmişinizi öğrendik, izninizle doğrudan konuya girelim. Size sağlıklı uzun bir yaşam diliyoruz. Şimdi 76 yaşındasınız. Sosyal Hizmetler ve yaşlılıkla ilgili çalışmalarınıza nasıl başladınız?

Fethi BAYÇIN — Ben Sosyal Hizmetlerin ilk memurlarından biriyim, bu alanda yirmiiki yıl hizmet verdim. Çocuk Yuvaları ve huzurevleri projelerinde görev aldım. 1965 yılında Bakanlık (S.S.Y.B.) yaşlılarla ilgili çalışmayı başlatmamızı istedi. İlk olarak çeşitli kitapları, yayınları izledik. Yaşlı kurumları kurma konusunda başarılı ülkelere incelemelere gittik. Yaşlı müesseseleri, huzurevleri, şifa yurtları, yaşlı sosyal hizmet merkezleri, geriatri hastaneleri, vb. kurumları bizzat yerinde gördüm.

Emeklilik sonrasında da bir yıl bakıma muhtaç yaşlı olarak huzurevinde kaldım.

Yaşlı hizmetleri denilince bizim aklımıza hemen huzurevi geliyor, oysa huzurevlerini tamamlayıcı bir çok müessese olmalı, örneğin geriatrik hastaneler, yaşlı danışma merkezleri gibi...

SOSYAL HİZMET — Konu açılmışken, Ülkemizde de yerel yönetimler ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun yaşlı danışma merkezleri açmağa başladığını görüyoruz. Bu konudaki görüşlerinizi alabilir miyiz?

Fethi BAYÇIN — Batı yaşlıların çoğunlukta oldukları bölgelerin ortasına bir yaşlı sosyal hizmet merkezi kuruyor. Bir kere bir tek hizmet için bir örgüt kurmak ekonomik değil. 3-5 hizmetin birden yapılması gerekir. Bunun verimli olabilmesi için yaşlıların sorunları nelerdir düşünülmüş. Çamaşırhane kurulmuş, gayet

ucuza yıkıyor. Ucuz, basit yemekler, yaşlıya yol gösterme, yaşlının ihtiyaçları için önderlik ediliyor. Kiraathane hizmeti veriliyor, özel derneklerle işbirliği yapıyor, gönüllüler mektup yazıyor, kitap okuyor. Buralarda hep konuyu bilen yetişmiş meslek elemanları uzmanlar üst düzeyde görev yapıyor, işleri planlıyor.

SOSYAL HİZMET — Söz gönüllülerden açılmışken bir konuya daha değinmek istiyoruz. Şimdiye dek yaşlılık alanında gördüğümüz şu; huzurevi sakinleri, "herkes istediği zaman buraları ziyaret etmemeli, biz mahallelinin her hangi birinin kapısını çalıp sizi ziyaret etmek istiyoruz diyemiyoruz. Burası bizim evimiz olduğuna göre kurallarımız olmalı" diyor. Bunun yanısıra gönüllüler yanında basın mensuplarını da getirerek "bu bizim faaliyetimiz, derneğimizi tanıtmalıyız" diyorlar. Kısaca devlet - gönüllü ilişkilerindeki görüşlerinizi almak istiyoruz.

Fethi BAYÇIN — Bu konuda programlı bir çalışma yok, iki taraf da programdan haberdar değil. Bir kere yaşlı hangi gün, hangi saatte, ne kadar gönüllünün, ne maksatla geleceğini bilmeli, sizin dediğiniz şekilde yaşlının bir mahremiyeti var. Bu konu çözümlenebilir. Her dakikada her birinin gelmesi doğru değil, haftanın belirli günleri tespit edilerek yaşlı da bu konuda hazırlanabilir.

SOSYAL HİZMET — Çocuğunuz olduğu halde onların yanında kalma yerine, evinizde kalmayı yeğlemeniz ve kuşaklararası çatışma konusundaki görüşlerinizi alabilir miyiz.

Fethi BAYÇIN — Bir kere yaşlı bakımı kolay bir şey değil, yaşlının bir mahremiyeti olmalı. Benim kuşaklararası bir çatışma diye bir sorunum yok. Çocuğum İstanbul'da çalışıyor, açıkçası İstanbul'a otobüsle gitmeyi göze alamıyorum. Benim evde kalma zamanım azaldı. O nedenle huzurevinde kalmayı düşünüyorum. Ama yaşlı müessesece alınıp kendisini toplumdan izole etmemelidir. Ekonomik, sosyal fonksiyonları gitmiş yaşlılara; devletin bunlara saygın bir yurttaş olduklarını hissettirerek onlara gereken saygıyı göstermesi gerekmektedir. Onun için müesseselere icap eden eğitimden geçmiş insanların görevlendirilerek, yaşlıyı horlayacak, yaşlıyı küçük düşürecek davranışlardan sakınılmalıdır.

Yaşlı o döneme kadar ne buhranlar atlatmış, ne mücadelelerden geçmiştir. Yaşlı ömrünün sonunda kendisine biraz saygı gösterilsin, biraz insanca eğilinsin, bunu istiyor.

Kuşaklararası çatışmaya gelince, yeni kuşaklar, yeni felsefe, yeni hayat tarzı, yeni adetler, yeni şeyler öğreniyorlar. Yaşlılar ise istikbali olmadığı için eskilerle idare etmeğe çalışıyorlar. Gençler bunları bir dinliyor, iki dinliyor. Bunun ortadan kalkması için yaşlının horlanmasını, küçük düşmesini önlemek ve yaşlının adaptasyonunu sağlamak için yaşlıda zihinsel faaliyetin temin edilmesi gerekir, bu da neyle olur? Yaşlının okuması, toplumsal yaşama devam etmesi ve yeni değerleri benimsemesiyle olur. Bunu gerçekleştirdiğiniz an bunlar ortadan kalkar. Bakın, kırsal kesimde yaşlı ampirik bilgilerin deposudur. Bilgileri gençlere aktarır. Modern toplumlarda ise bilgilerin çok hızlanması nedeniyle, yaşlı bu duruma gerek bedensel gerekse zihinsel olarak hazırlanamamaktadır.

SOSYAL HİZMET — Genelinde yaşlılığa hazırlanmak özelinde ise siz, kendinizi yaşlılığa nasıl hazırladınız? Yaşlılıkta boş zamanları nasıl değerlendirmeli şeklinde bir soru yöneltirsek;

Fethi BAYÇIN — Bu iş çocuklukta başlamalı. Çorçil ölünceye kadar resim yaptı. Sadece resim yapmıyor okuyordu. Bir sosyal yaşantısı vardı. Aklıma şöyle bir örnek geliyor, balıkçılığa gönül vermiş bir yaşlı ile genç rahatlıkla bir araya gelebilir. Aynı durum avcılıkta da söz konusu. Ben bir avcılık mevsiminde ortalama 300 km. yürüyordum ve vücudumun her yeri çalışıyordu.

Ben emeklilik sonrası Ankara çevresini yüz kilometreye kadar dolaştım. Avcılığın yanı sıra fosil, taş el baltası, çakmaktaşı vb. şeyler toplayarak Antropoloji Enstitüsüne verdim. Yaşlılara yönelik boş zamanları değerlendirme konusunda kışın sinema, yazın piknik, deniz gibi faaliyetler düzenlenebileceği gibi, bir takım el becerileri kazandırılabilir. Tabi ki zorlamadan. Meşguliyetle tedavi için dama, bilardo, satranç kendi aralarında konuşma, kadınlar için çorap örme olabilir. Sosyal faaliyetlerin hududu yok. Hobiler tesbit edilerek müzik, balık, av gibi faaliyetlere ağırlık verilebilir.

SOSYAL HİZMET — Son zamanlarda sosyal hizmetlerde şöyle bir görüş ortaya atıldı. "Sosyal hizmetlerin okulu yoktur, bu alana gönül veren herkes yönetici olabilir." Siz birçok bilimsel çalışmalara katılmış birisi olarak bu konuyu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Fethi BAYÇIN — Sosyal hizmeti gerçek konularına girmeden herkesin yürütmesi mümkün değil. Bu meseleyi daha önce bizim tıp doktorları da öyle düşünüyorlardı. Bir kere yaşlı hizmetleri başlı başına bir disiplin, gerontoloji adı altında batıda üniversitelerde okutuluyor. Herkesin alana katkısı olabilir, ama herkesin yapacağı iş değil. Bir kere yaşlıyı tanıyacaksın, yaşlının biyolojisini, fizyolojisini, psikolojisini, sosyal yaşantısını, hayat tarzını kısacası her şeyini bileceksin. Yaşlılık konusunda hiç bir eğitimden geçmemiş birisini getirip o müessesenin başına oturtursanız, onun insani tecrübeleri işi götürmesini beklerseniz, bu doğru olamaz.

SOSYAL HİZMET — Bizim size yönelteceğimiz sorular bu kadar, sizin bize anlatmak istediğiniz başka konu var mı?

Fethi BAYÇIN — Sosyal hizmet alanı bilimsel bir zeminde yürütülmek isteniyorsa bilimsel çalışma ile icrayı birbirinden ayırmak gerekir. Sosyal hizmetlerde gereği gibi hizmet götürmek istiyorsak bir kere bunun bilimsel yanını kotarmalıyız. Bu günkü model, hizmetin mesleğin ihtiyaçları, geleceğin planlanması konusunda araştırmaları yapacak araştırma grupları üniversitelerin katkılarıyla kurulmalıdır.

Bir enstitü kurmalıyız. Bu enstitü Sosyal Hizmetler Kurumunun yapacağı hizmetlerde önderlik yapmalıdır. Bilimsel verilerle yaşlıların, çocukların durumu şudur diyebilmelidir.

Yaşlılık konusuna gelince, yaşlı hizmetleri öyle uluorta yapılan hizmetler değildir. Herkes bunu yapar demek ilkel düşüncenin ürünüdür. Herkes bunu yapamaz. Bu bir teknik, metot ve eğitim, öğretim meselesidir.

SOSYAL HİZMET — Bizi değerli bilgilerinizle aydınlattınız, yeniden teşekkür ediyor, sağlıklı mutlu ve uzun bir yaşam dileğimizi yineliyoruz.

YAŞLILIK, TOPLUMUN YAŞLILARA BAKIŞ AÇISI VE YAŞLININ PSİKO-SOSYAL UYUMU*

Prof. Dr. Nihal TURAN **

Yaşlılık gelişmiş ülkelerin son yıllarda üzerinde önemle durduğu konulardan birisidir. Sözlerime böylesine ilgi çeken yaşlılığın ne olduğu üzerinde kısaca durarak başlamak istiyorum. İnsan yaşamının son aşaması kabul edilen yaşlılık değişik çevrelerce farklı biçimde ele alınmaktadır. Bazılarına göre, yaşlanma canlının doğumundan ölümüne kadar devam eden, doğal ve zorunlu bir süreçtir. Biyolojik açıdan yaşlılık dokularda yıpranma ve tahribatın artması, yenilenmesinin azalması, vücuttaki zararlı ürünleri dışa atmada yetersizlik biçiminde tanımlanmaktadır.

Psikolojik açıdan yaşlılık, geçmiş yaşama özlem, gelecekle ilgili güvensizlik duygusu, bazende evvelce gerçekleştirilemeyen idealler ve başarısızlıklar için üzülmeye biçiminde ortaya çıkar. Bu çerçevede içinde, yaşlılığın kişinin kendisini yaşlı hissetmesi ve kabul etmesi ile yakın ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Toplumsal açıdan ise, yaşlılığın, bireyin çalışma güç ve yeteneği ile ilişkisinin kurulduğunu görmekteyiz; örneğin iş çevrelerince 65 yaşını doldurmuş kişiye artık çalışmaya çağrı düşünülerek iş verilmemekte ve emekli edilmektedir.

Aslında yaşlanma her toplumda, her zaman görülen bir durum olduğu

halde, konunun günümüzde böylesine önem kazanmasının önemi nedir. Sorusunu çeşitli bakımlardan cevaplamamız mümkündür.

Bilindiği gibi, 20'inci yüzyılın başından itibaren, yaşanan yoğun endüstrileşme süreci ve teknolojik gelişmelerle, işsiz kalan insanlar çalışıp para kazanmak ümidiyle fabrikaların ve endüstriyel kuruluşların bulunduğu büyük kentlere taşınmak zorunda kalmışlardır.

Bu nüfus hareketinin kuşkusuz gerek aile gerekse toplum yapısı üzerinde farklı yansımaları olmuştur. Şöyle ki;

Geleneksel toplumdaki ana, baba ve evli çocuklar ve torunlardan oluşan geniş aile tipi kentlerde, giderek yerini sadece ana, baba ve evli olmayan çocukların yer aldığı çekirdek aileye bırakmıştır. Bu değişim zaman içinde kırsal kentimizdeki aile sistemini de etkilemiştir. Nitekim 1989 yılında H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu öğretim elemanlarınca Milli Eğitim Bakanlığı adına yapılan Türkiye çapındaki bir araştırmanın sonuçlarına göre, ülkemizdeki ortalama çekirdek aile oranı %79.7 olup bu oran kırsal yöreler için %73.3, kentler için %80.7 olarak belirlenmiştir, görüldüğü gibi, köy ve kentlerde çekirdek aile sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir.

* 19-25 Mart 1990 Ankaya Büyükşehir Belediyesi Yaşlı Haftasında düzenlenen panelde sunulan metinden alınmıştır.

** H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Öğretim Üyesi

Bunun yanında, kentteki hayat pahalılığı konusunda ailenin geçinebilmesi için kadının iş hayatına atılması, çalışıp maddi açıdan evine, ailesine destek vermesi bir zorunluluk olarak gündeme gelmiştir. Bu ise ailenin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle, çocuk sahibi olma isteğini olumsuz yönde etkilemiştir; diğer bir deyişle, çocukların bakımında karşılaşılan güçlükler ailenin üreme fonksiyonu üzerinde caydırıcı etki yapmıştır.

Toplum yapısında meydana gelen değişmelerin başında kent nüfusunun artışı dikkati çekmektedir. 1960'lı yıllarda nüfusumuzun %69'u kırsal yörede yaşarken günümüzde kır ve kent nüfusunun hemen hemen eşitlendiği ve değişimin kent lehine devam ettiği gözlenmektedir.

Diğer taraftan doğumların azalması ile toplumun nüfus yapısı da giderek farklılaşmaktadır. Tıbbi teşhis ve tedavi yöntemleriyle ilgili yeni buluşlar insan ömrünün uzamasına neden olmuştur. Ayrıca toplumun eğitim düzeyi yükseldikçe kişiler sağlık ve beslenmelerine karşı duyarlılık kazanmakta ve özen göstermektedirler. 1900'lü yıllarda A.B.D.'de 47 yıl olan ortalama insan ömrü bugün 73 yıla yükselmiştir. Yurdumuzda 1980-1985 dönemi için ortalama ömür 63 yıl olup erkekler için 60.6, kadınlar için 65.5 yıl olarak belirlenmiş bulunmaktadır. A.B.D.'de 65 ve daha yukarı yaşta olanların genel nüfus içindeki oranı, son tesbitlere göre %15 olup, ülkemizde henüz %4-5 dolayındadır; ancak bu oranın giderek arttığı bir gerçektir. Nitekim, 1975'te Türkiye'de 65 yaşının üzerinde olanların sayısı 1.850.000

iken, 1980'de 2.113.000'e çıkmıştır; bugün ise 2.800.000 dolayında olduğu tahmin edilmektedir. Kuşkusuz bu değişme belli yaşta emekli olan insanların gelecekleriyle ilgili güvence sorusunu, yani ileri yaşlarda nasıl bakılacakları hayatlarını nasıl sürdürecekleri gelirlerinin nasıl sağlanacağı sorularını akla getirmektedir.

Ayrıca, toplumda sayıları giderek artan yaşlıların gelişmiş toplumlar da politik baskı unsuru olmaya başladıkları hükümet programlarında ihtiyaç ve istekleriyle ilgili bir takım önlemlerin alınmasını sağladıkları dikkati çekmektedir. Söz konusu artışın aynı zamanda sosyal güvenlik sistemleri için emeklilik primlerinin finansmanı konusunu gündeme getirdiğinden yabancı basında sıklıkla söz edilmektedir.

Yukarıda kısaca değinmeye çalıştığımız değişme ve gelişmelerin, yaşlıları çeşitli sorun ve uyum güçlükleri ile karşı karşıya getirdiği açıktır. Bunları aşağıdaki şekilde gruplayabiliriz:

- 1) Ekonomik sorunlar,
- 2) Sağlık sorunları,
 - a) Bedensel sağlık sorunları,
 - b) Ruhsal sağlık sorunları,
- 3) Barınma sorunu,
- 4) Yaşlılığa uyum sorunu

1) EKONOMİK SORUN,

Bireyin emekli olması ya da artık çalışamaz duruma gelmesine bağlı olarak gelirinin azalması, buna karşın hayat pahalılığının her geçen gün artması, ev kiralarnın, ev kendisine ait ise yakıt ücretlerinin artması ve yaşlıyı ek gelir temin etmek için sağlığı izin verdiği takdirde geçici veya sürekli yeni iş olanakları

aramaya yöneltmektedir. Ancak işsizliğin bir sorun olduğunu ve nüfusumuzun 1/4'ünü gençlerin oluşturduğunu göz önüne alarak yaşlıların iş bulmasının pek de kolay olduğunu söyleyemeyiz. Ayrıca iş bulursa bile, bunun yaşlının eski iş tecrübesi ile uyusması her zaman mümkün değildir. Yaşlının fiziki gücünün giderek azalacağı gerçeği karşısında gireceği işte uzun süre çalışması olanaklı gözükmemektedir.

2) SAĞLIK SORUNU,

A) Bedensel Sağlık Sorunu: Yaşlın çevresinin ve toplumun ilgisizliği yanında, bedensel yıpranma yaşlının yaşama gücünü ve isteğini azalttığı için hastalıklara karşı direncini kaybeden yaşlı kişi bir süre sonra sağlık sorunu ile karşı karşıya gelmektedir.

Kalp yetmezliği, tansiyon, şeker, romatizma gibi hastalıkların yanında, aktivitede ve görme işitme, tad alma gibi duyulardaki kayıplar ayrıca günlük alış veriş yapma yemek pişirme, bulaşık yıkama vb. konularda karşılaştığı sıkıntılar, yaşlının hayatına beslenme bozukluğu sorunu getirmektedir. Kronik ağrı ve bedensel yakınmalar da yaşlının ölüm düşüncesini pekiştiren ve sağlık sorunlarını yoğunlaştıran faktörlerdir.

B) Ruhsal Sağlık Sorunu: Mevcut geliri ile yaşayabilmek için daha mütevazı semt ve ortamlara taşınmak mecburiyeti yaşlıya çevresinden, yakınlarından, alışmış olduğu komşu akraba arkadaş ilişkilerinden koparmaktadır. Bu ve benzeri durumlar yaşlılarda uykusuzluk, kendini çok yalnız hissetme, yakınlarının, akrabalarının ölümü karşısında aşırı

üzülme, ağlama, önemsiz meseleleri abartma, durumundan dolayı yakınlarını suçlama, aşırı konuşkanlık, zihin dağınıklığı, unutkanlık gibi tepkilere neden olmakta; bu gibi durumlar yaşlının gerek yaşamını sürdürmesi, gerekse bakımı açılarından sorun kaynağı olmaktadır.

3) BARINMA SORUNU,

Kendi başına ihtiyaçlarını yerine getirebilen ve gelir sahibi olan yaşlılar için önemli olmamakla birlikte, özellikle kimsesiz ya da yakınlarını kaybedenler için büyük önem taşımaktadır. Bunun yanında yatalak olan ve özel bakım hizmetine gerek gösteren yaşlılar hem ailesi, hem de huzurevi yönetimi için sorun kaynağı oluşturmaktadır. Günümüz koşullarında böyle kimselerin evde bakımı aile ilişkileri açısından olduğu kadar huzurevinde kalan sağlıklı yaşlılara da ilerdeki akibetlerini hatırlatma yönünden sakıncalar taşımaktadır.

4) YAŞLILIĞA UYUM SORUNU:

Özellikle emeklilik yaşlının ailesi ve toplum içinde saygınlığını yitirmesine, kendisini işe yaramayan bir kimse olarak görmesine neden olan statü kaybına bağlı bir durumdur. Bunun sonunda kişi ailesi içinde, eşi ve çocuklarının yanında aynı zamanda çevreye karşı eski itibarını koruyamamakta yaşlı kimseye tüketici bir kimse bir yük gözüyle bakılmaktadır.

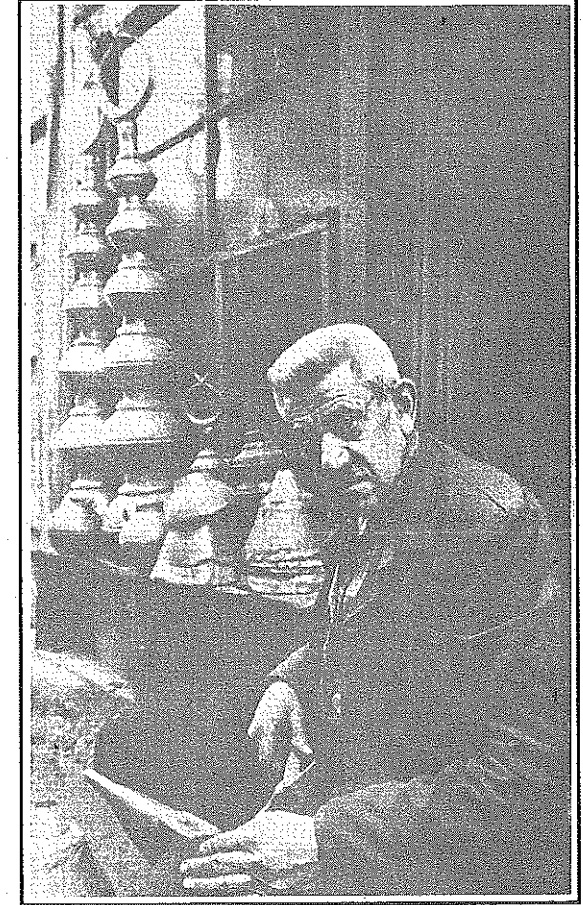
H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek okulunda, yaşlıların ailedeki konumu ile ilgili olarak 124 dernek üzerinde 1982 yılında yapılan bir araştırmanın bulgularına göre, yaşlı

ile birlikte oturan ailelerden %81'i anneleriyle %2.5'i başkalarıyla ve %6.25'i ise anne ve babası ile birlikte oturmaktadır. Burada çocuklarıyla birlikte oturan yaşlı annelerin çoğunlukta olması torunların bakımını üstlenmeleriyle bağlantılıdır. Yaşlılar ise kendi tercihlerini %55 oranında kendi evinde ve eşiyle beraber yaşamak biçiminde ifade etmişlerdir. Buna göre artış yaşlılar da çocuklarıyla beraber oturmaya hevesli gözükmemektedirler. Yine 1988 yılında 150 aile reisi üzerinde okulumuzda yapılan bir başka çalışmada ise, yaşlı yakınının huzurevinde kalmasını isteyenler (%16) buna gerekçe olarak %33 oranında ona bakamadıklarını, %66 oranında ise yaşlının huzurevinde daha rahat edeceğini belirtmişlerdir; buna karşın yaşlı yakınının huzurevine yerleştirmek istemeyenler ise bunun nedenini %51 oranında gelenek ve göreneklerin gereği, %26 oranında ise yaşlının maddi durumunun iyi olması ile açıklamışlardır. Bu bulguların ortaya koyduğu üzere, yaşlının ailedeki itibarı toplumumuzda da giderek zayıflamakta, bu konuda menfaatler önemli rol oynamakta, ayrı zamanda yaşlılar da beraber oturdukları çocukların kontrolü altına girmek yerine, bağımsızlıklarını korumaya kimi sıkıntılara rağmen yeğlemektedirler. Yaşlılığa uyum sorunu, yani yaşlının bedensel ve ruhsal toplumsal rollerle ilgili değişmelere ayak uydurabilmesi, eşi ve çocukları, akrabaları ve arkadaşlarıyla yapıcı, iyi ilişkilerini sürdürebilmesiyle olduğu kadar kendisiyle barışık olması, kendini olduğu gibi benimse-

siyle yakından ilgilidir. Aksi halde "Kuşaklararası çatışma" diye nitelendirilen, yaşlı, eşi, çocukları ve yakınlarının birbirlerinden kopmaları birbirlerini reddetmeleri, kabul edememeleri gibi üzücü durumlar ortaya çıkabilmektedir.

Yukarıda değindiğimiz gerçekler karşısında yaşlıları bir sorun grubu olarak görmek, kuşkusuz yanlış bir tutum olur.

Yaşlılar çocuklarının, torunlarının bakım ve korunması ile ilgilenecek evli gençlere destek olmakta, gerektiğinde onlara maddi yönden yardım etmektedirler. Gençlerin yaşlının engin hayat tecrübesinden yararlanması ve bazı dersler almasında büyük faydalar vardır. Diğer bir deyişle yaşlı ve genç ilişkisi taraflar arasında karşılıklı paylaşma ve dayanışmayı ifade etmektedir, gerçekte yaşlının gençlere, gençlerin de yaşlıya ihtiyacı vardır. Millet olarak bugünkü varlığımızı kendilerine borçlu olduğumuz yaşlıları değersiz varlıklar olarak görmek onlara büyük haksızlık olur. Yaşamı boyunca kendisine, ailesine ve topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmiş olan, karşılaştığı engellerle yılmadan mücadele edip bunları aşabilmiş kişiler, yaşlılık döneminde çok mutlu ve çevrelerine karşı çok verici ve yararlı olabilmektedirler. Böyle kimseler için yaşlılığa uyum sağlamak herhangi bir sorun yaratmamaktadır. O halde genç yaşlarda başlayarak mutlu ve huzurlu bir yaşlılık dönemi için kendimizi hazırlamak yerinde olacaktır, diyerek sözlerime son verirken hepinize saygılar sunuyorum. ■

**AKLIMA BU GÜNÜ HAZIRLAMANIZ GELİYOR
DÜNDEN.
YARINA
BENDE YAŞAYACAK UMUDUNUZ
GÖZÜMDE
IŞIĞINIZ VAR.**

YAŞLILARA YÖNELİK HİZMETLER *

Prof. Dr. Nesrin G. KOŞAR**

Yaşlı nüfusun genel nüfus içindeki oranının yükselmesi, ortalama ömrün uzaması ve diğer birçok nedenle yaşlı refahı hizmetlerinin önemi her geçen gün artmaktadır. Doğaldır ki her ülke hizmetleri kendi sosyo-kültürel talepleri, imkanları ölçüsünde ve deneyimleri sonucu en iyi biçimde geliştirme çabasıdadır.

Bu gün biliyoruz ki aile ortamı herkes için çocuğu, genci, yetişkini ve yaşlısı için her yönlü ihtiyaçlarını en iyi karşılayabilen en sağlıklı ortamdır. Ancak gene biliyoruz ki çağımızın hızlı ve karmaşık yaşamında aile ortamında ihtiyaçlarının karşılanmadığı kişiler ve bu arada yaşlıların sayısı giderek artmaktadır. Bu durumda aile yanında toplumun da gereken yardımı sağlaması sosyal refah devleti anlayışı içinde kabul edilmektedir. Bu çerçevede yaşlının ihtiyacı olduğunda; ailesini, ailesi olmadığında toplumu yanında bulacağını bilmesi, buna güven duyması önemlidir ve bütün hizmet arayışlarının amacı kişiye bu güveni sağlamaktır.

Bu noktadan hareketle özellikle batı dünyasında yaşlı refahı hizmetleri şu ana ilkeler doğrultusunda gelişmiştir.

- Yaşlı kendi aile çevresinde,

kendi alıştığı ortamda bağımsız yaşamaya olabildiğince devam etmelidir. Bunun için gerekiyorsa destek hizmetler sunulmalıdır.

- Yakın aile çevresinde veya kendi başına kalamıyacak yaşlı için daha korumalı başka düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler yapılırken yaşlının ailesinden ve toplumundan soyutlanmamasına dikkat edilmelidir.

- Her kişinin kendine özgü ve dolayısıyla ihtiyacının değişik olduğu kabul edildiğinden çeşitli çözüm yollarının bulunması ve alternatifler arasından o kişi için en uygununun seçilme olanağının bulunması sayılır.

Bu ilkeler doğrultusunda geliştirilmiş hizmetleri ihtiyaçlara göre sınıflayarak özetle vermek gerekirse

1. EKONOMİK İHTİYACA YÖNELİK HİZMETLER

Çalışarak hayatını kazanan kimselerin yaşlanarak çalışamaz hale geldiklerinde gelirlerini de kaybetmeleri söz konusudur. Sosyal güvenlik sistemleri içinde olanlara bağlanan emekli aylıkları bu sistemler içinde olmayanlara ödenen sosyal yardım aylıkları ve diğer ödemeler yaşlı kategorisi için önemli bir ekonomik güvence sistemidir. Kısıtlı za-

man içinde başlıbaşına bir uzmanlık konusu olan bu sistemlere fazla değinmek istemiyorum. Ancak şu belirtilmelidir ki bütün dünyada bu ödemelerin asgari geçim indekslerinin üzerinde olması, yaşlılara insana en uygun bir yaşama düzeyi sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda bazı ülkelerde ısınma, özel diet, büyük meblağ tutan ödemeler, kira yardımı, bir bakıcıya ihtiyaç duyulduğunda özel yardım parası, TV, elektrik, ulaşım vb. indirimler söz konusudur. Son zamanlarda 80 yaşın üstündekiler için yeni ek tedbirler sağlanmaktadır.

Yaşlıların ekonomik güvence ve hakları konusunda başvuracakları danışma büroları bu yönde önemli görevler üstlenmişlerdir.

Emekli olmaya namzet kişileri emeklilik hayatına hazırlama uygulamasında bu ülkelerde yaygın hale gelmektedir. Eşlerle birlikte katılınan bu hazırlık programlarında; emeklilik işlemleri, hakları, çekebilecekleri sıkıntılarla alabilecekleri önlemler sağlıklı yaşam sürmede gözetilecek hususlar, yapabilecekleri spor ve faaliyetler vb. grup tartışma toplantıları, konferans ve seminerler aracılığı ile verilmektedir.

2. BARINMA

Yaşlıların bir diğer ihtiyacı yaşadıkları mekan ile ilgilidir. Yukarıda belirtilen ilke çerçevesinde yaşlının evinde kalabilmesini sağlamak üzere evde yapılabilecek bir takım düzenlemeler önemli yararlar sağlamaktadır. Örneğin odasına banyosuna konulabilecek tutanak ve trabzanlar, ısıtma sistemlerinde kolaylık

sağlama, merdivenli evinden daha düz ayak bir eve taşınmasını sağlamak onun bağımsız yaşamasını sürdürmesine yardımcı olmaktadır.

Bütün bu yardımlara rağmen artık kendi başına kalamıyacak daha korumalı bir ortamda bulunması gereken yaşlılara özel olarak yaşlılar için inşaa edilmiş binalardaki küçük dairelerin kiralanması yada satılması diğer ev hizmet türüdür. Kâr amacı gütmeyen konut inşaatı firmalarının ya da belediyelerin yaptığı bu binalar bir ya da iki katlı olup, yaşlıların hayatlarını bağımsız ve daha korumalı bir biçimde sürdürmelerine olanak sağlar. Bu binalardaki küçük daireler tek kişi veya çiftler için planlanmıştır. Bir ya da iki odası, banyo, mutfak bölümü vardır. Daireler birbirleriyle koridorlar ve ortak oturma salonları ile bağlanmış böylece sakinler arasında sosyal iletişim öngörülmüştür. Yaşlıların ihtiyaç halinde zile basarak derhal yardım talep edebilecekleri bir bina yönetimi ile güvenli bir ortam sağlanmaya çalışılmıştır.

Ayrıca buralarda çamaşırhane, misafir ağırlama gibi bölümler vardır. Böylece yaşlıların yakınlarının ziyaretleri, hastalık durumlarında yakınlarının onun bakımına katkıda bulunmalarına olanak sağlanmaktadır.

Bu düzenlemede esas yaşlıların hala bağımsızlıklarını muhafaza ederek günlük yaşamlarını sürdürmelerine yardımcı olmaktır. Binalar nispeten sessiz ancak tıbbi ve sosyal kurumlara, alışveriş merkezlerine yakın yerlerde kurulmuştur.

Aynı paralelde yaşlıyı toplumdan soyutlamamak açısından

* 19-25 Mart 1990 Ankara Büyükşehir Belediyesi Yaşlı Haftasında düzenlenen panele sunulan metinden alınmıştır.

** Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Öğretim Üyesi

bazı sosyal konut projelerinde belirli oranda bu tip daireler planlanmakta böylece normal komşuluk ilişkileri içinde yaşlı da yerini almaktadır.

Bu tür düzenlemelerin yeterli olamayacağı bağımlı hale gelen yaşlılar için kurum bakımı kaçınılmaz olmaktadır. Genelde ülkemizde huzurevi olarak adlandırılan bu kurumlarda kurum bakımı, ortak yaşam söz konusudur. Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde bir süre yaygınlaşan şehir dışında, kırsal alanda kurulan büyük yaşlı köyleri uygulamasından giderek vazgeçilmekte daha az sayıda yaşlıya verilen hizmetlerin daha küçük hacimlerde olması ve mümkün olduğunca toplum içinde bu kurumların yer alması ön görülmektedir.

Genelde kuruma giren yaşlının ömrünün geri kalan kısmını kurumda geçireceği kabul edilmekte ve bu nedenle yaşlının kendi evine yada ailesine dönebilmesi yolunda çalışma akla gelmemektedir. Oysa bir takım araştırma ve çalışmalar göstermiştir ki bazı yaşlıların iyi bir mesleki çalışmayla evlerine dönebilmeleri mümkündür. Bazı yaşlılar için kurum bakımı kriz durumunda kullanılabilir. Kriz çözümlendikten sonra evlerine dönebilirler. Kuşkusuz bunun yapılabilmesi için yaşlıyı evinde gözetecek bir destek hizmet sisteminin var olması esastır.

Şifa yurtları yaşlıların tamamen güçsüz hale gelmesi devamlı bakım gerektirmesi ve özellikle yatalak olması durumunda devreye girmektedir. Şifa yurtları hastane sistemine bağlı veya tamamen ayrı kuruluşlar olabilir.

mektedir. Kurumda kalırken zaman içinde de bu hale gelen yaşlılar için kurum bünyesinde özel bölümler oluşturulmakta ya da odasında bakımına devam edilebilmektedir.

3. SAĞLIK HİZMETLERİ

Yaşlıya yönelik sağlık hizmetlerine gelince; Yaşlının genel sağlık hizmetlerinden yararlanmasında özel sağlık hizmetleri de söz konusudur. Çoğu ülkede ilaç parası, gözlük, diş tedavisi, kulaklık, ayak bakımı gibi hususlarda büyük kolaylık sağlanmaktadır. Sosyal güvenlik ve sosyal yardım programları çevrevesinde yaşlıya külfet getirmeyen düzenlemeler söz konusudur.

Sağlık merkezleri aracılığı ile yaşlıya evinde tıbbi bakım, hastabakıcılık hizmeti, tıbbi araç gereç temini hastaneden taburcu olmuş yaşlıların bir sağlık görevlisi tarafından izlenip ilaçlarını içme durumunun, tansiyonunun izlenmesi gibi hizmetlerle yaşlının evinde kalabilmesi mümkün olmaktadır. Geriatri hastaneleri veya genel hastanelerin geriatri klinikleri yaşlılığa özgü hastalıklar ve bozuklukların tedavisinde önemli rol oynamaktadır. Psiko-geriatri bölümleri de ruhsal - akli sorunu olan yaşlı hastaları ele almaktadır. Bu hastanelerde tıbbi ve sosyal rehabilitasyon uğraşı tedavisi yapılmaktadır.

Hastanelere bağlı ya da bağımsız gündüz hastaneleri de gene yaşlı hastaların olabildiğince alıştıkları ortamda kalmalarını sağlayan düzenlemelerdir. Hastaneye bağlı olduğunda hastanede kalan hastalarla dışarıdan gelen

hastaların kaynaşmasının sağlanması bakımından da yararlı olmaktadır.

Hastanelerin bir çoğu bu yaşlılar için klüpler kurmuşlardır. Dışardan muayeneye gelenler daha sonra evlerine dönme yerine isterlerse bu klüpte vakit geçirebilmektedir, bu arada yıkanmalarını, giysilerinin yıkanıp ütülenmesi, saçlarının kesilmesi, el ayak bakımının yapılması, sosyal faaliyetlerin, grup çalışmalarının düzenlenmesi söz konusu olmaktadır. Ayrıca sıcak öğle yemeği imkanı verilmektedir. Bu faaliyetler sırasında hastanede kalan yaşlılarla dışardan gelenler bir araya gelebilmekte hastanede yaşlılar dış dünyaya alışmakta ve eve dönmeleri kolaylaşmaktadır.

Bu gibi sağlık kuruluşlarındaki sosyal servisler hastanın girişi, hastanede kalışı ve taburculuk aşamalarında yaşlıyı izleyerek ihtiyaçlarını belirleyip gereken hizmetlerin sağlanması yönünde yardımcı olmaktadır.

4. EVE GÖTÜRÜLEN HİZMETLER

Yaşlının mümkün olduğunca evinde yakın çevresinde kalabilmesine olanak sağlayacak destek hizmetleri günümüzde giderek daha önem kazanmaktadır. Bu hizmetlerden biri ev işlerine yardım hizmetidir. Yaşlının artık yapamadığı bazı ev işlerini, alışverişini yapmak üzere sosyal hizmet örgütlerince eve yollanan hizmet elemanları özel olarak kurslarda ev işleri konusunda yetiştirilmiş, yaşlıyı tanıyan, ona nasıl davranılacağını öğrenmiş güvenilir ve sıkı denetim altında

çalışan kişilerdir. Bu hizmete ihtiyaç duyulup duyulmadığı, doktor ve sosyal hizmet uzmanları gibi görevlilerce belirlenir.

EVE YEMEK SERVİSİ: Genelde gönüllülerce yönetilen bu hizmetlerde, yaşlının dietine göre hazırlanmış ve sıcak olarak muhafaza edilen yemekler evlere götürülmektedir. Yemeklerin pişirilmesi, dağıtılıp toplanması, bulaşıkların yıkanması tamamen gönüllülerce yapılmaktadır. Bazı hallerde kamu veya yerel yönetimler gönüllülere modern mutfak ve araç gereç sağlamaktadır. Bu hizmet kanalıyla yaşlının sağlıklı beslenmesine yardımcı olunmaktadır. Yaşlının hergün yoklanması yaşlının güven duyması ve gönüllülerle ilişki aracılığı ile yalnızlığının bir ölçüde giderilmesi de söz konusudur.

KLÜPLER: Daha çok sosyal ve rekreasyon imkanları sunan bir hizmet türüdür. Örneğin İngiltere'de ilk klüpler emekli ancak hala aktif kişilerin izolasyonunu önlemek için kurulmuşlardır.

Klüpler, kişilerin evlerine kapanmamasını, dışarı çıkma, giyinme alışkanlığını ve dış dünya ile ilişkisini sürdürmesi açısından yarar sağlamaktadır. Yaşlıların birbiriyle tanışmaları, sohbet etmeleri bazı sosyal faaliyetlerde bulunmaları, eğlence, gezi ve konferans vb. beceri kurslarına olanak veren bir ortam olarak klüpler önemlidir. Bazı klüpler öğle yemeği klübü adını taşımakta, öğle yemeği öncesi ve sonrasında yapılan faaliyetlerle kişiler hoşça vakit geçirmekte bu arada bedel karşılığı sıcak yemek yeme imkanı bulmaktadır.

Klüplere çok benzeyen ancak yaşlı grubun niteliği açısından

farklı olan gündüz bakımevleri de önemli bir hizmet türü sayılmaktadır. Klüpler sosyal ve rekreasyon imkanları sunarken merkezler klüplere gidemeyecek daha bağımlı kişilere sosyal ve rekreasyon hizmetleri yanında destek hizmetleri de sunmaktadır. El becerilerini öğretmek, hoşça vakit geçirmelerini sağlamak ayrıca yaşlılarına yapabileceği bazı işleri piyasadan temin ederek korumalı bir işyeri gibi yaşlıların bu merkezde çalışarak bir miktar para kazanmasını sağlamak, durumlarını izlemek bu merkezlerin faaliyetlerinden örnek olabilir.

Deniz kenarı veya dağlarda tatil imkanları bazı haftalık günlük geziler, eğlenceler düzenleme gibi imkanlarda çeşitli kuruluşlarca yaşlıya sunulan hizmetler arasındadır. Bu arada sağlık, sosyal refah bakanlıkları gibi ilgili kuruluşların yaşlılara yönelik aylık dergi, form, broşür, el kitapçıkları gibi yayınları da yaşlıların sağlığı beslenmesi gibi konularda önemli bilgiler veren hizmetler olarak belirtilmektedir.

ZİYARET HİZMETLERİ: Evinde veya korumalı meskenlerde kalan yaşlıların ziyaret edilmelerini sağlayan ve genelde gönüllülerce düzenlenen bu hizmette özellikle okullar aracılığı ile gençlerin bu yönde seferber edilmesi teşvik edilmektedir. Böylece bu ülkelerde iyice küçülen kuşaklar arası bağlar ve ferdileşen, ailede sağlanamayan nine - dede - torun ilişkisi yapay olarak yeniden kurulmaya ve gençlerin toplumsal görevleri yönünde bilinçlenmelerine çalışılmaktadır. Ziyaretler

sırasında yaşlının bir takım pratik güçlükleri de çözülmeye çalışılmaktadır. Akan musluğun tami, yanan ampülün değişmesi, birlikte maça gitmek, hafta sonu gezileri, çay misafirlikleri gönüllüler ve yaşlılar arasında düzenli bir biçimde planlanmaktadır.

Buraya kadar saydığımız belli başlı hizmetlerden başka yeni arayışlar sürmektedir. Ülkemizde bunların bir çoğu söz konusu değildir. En yaygın hizmet türü olarak toplu yaşamı öngören kurum bakımı her türlü ihtiyaca cevap olarak kullanılmaktadır. Evlere yemek servisi, yaşlıların ziyareti gibi bazı denemeler yapılmaktaysa da genel yaşlı refahı sistemi içine dahil olabilecek düzeyde görülmemektedir. Ailede kalma geleneksel aile yapımızda genelde sürmektedir. Ancak çocukların yanında yaşayan bütün yaşlıların da kabul, sevgi, saygı gördüğü söylenemez. Fena muamele gören aşağılanan, terk edilen yaşlıların da olduğunu düşünebilmeliyiz. Yaşlı hizmetlerine ihtiyacı olanları belirleyecek bu kişilere ihtiyaçları olan hizmetleri geliştirip sunabilecek yurt çapında güçlü bir sosyal hizmet teşkilatı sisteminin önemi gittikçe artmaktadır. Kamu kesimi yanında yerel yönetimlere ve görevli kuruluşların işbirliği ve birbirlerinin gayretlerini tamamlayan bir işleyişle ve yabancı ülkelerin deneyimlerini de değerlendirerek daha yerinde, insancıl, rasyonel ve ekonomik hizmetlerin kısa zamanda bizim ihtiyaçlarımız paralelinde gelişeceği inancıyla saygılar sunarım. ■

HUZUREVİNE UYUM SAĞLAYAMAYAN YAŞLILARA NASIL YARDIM EDİLEBİLİR: "HATIRLAMA"

"Grup ortamına, hatırlama, uyum sağlayamayan yaşlıların zihinsel fonksiyonlarına olumlu katkıda bulunabilir. Bu yazıda yoğun izolasyonu önleyen ve hafıza fonksiyonlarını zorlayarak sosyalleşme ve zihinsel uyarımı destekleyen bir pilot proje anlatılmaktadır."

Jacqueline B. Cook
Oklahoma Üniversitesi
Davranış Bilimleri ve Psikiyatri
Bl. Asistan Profesör

Çeviri:
Evin KIRCA
Sosyal Hizmet Uzmanı

Dünyamızda en trajik olarak unutulmuş insanlar huzurevlerindeki uyum sağlayamayan yaşlılardır. Onların dolaylı ve karmaşık konuşmaları, bakıcılarını ve daha uyanık arkadaşlarını şaşırtır ve zihinsel bozulmayı anlayamayan akrabalarını da ümitsizliğe düşürür. Onlar beslenir, yıkanır, tıbbi bakım görür ve yönetilir ancak onlarla çok az konuşulur. Zihinsel uyarım eksikliği onların zihinsel ve sosyal düzeylerinin düşüşünü hazırlar.

Bu makalede, önce zihinsel yetersiz yaşlı kişilerden oluşturulan bir hatırlama grubu anlatılacaktır. Bu grup sosyalleşme ve zihinsel uyarımı geçmiş ortak anıları çağrıştırarak desteklemek amacı ile oluşturulmuştur. İkinci olarak da sekiz aylık bir katılım sonucunda grup üyelerinde meydana gelen yararlı değişiklikler belirtilecektir.

Bir çok araştırmada kurumlarda yaşayan yaşlı kişilerin entelektüel fonksiyonları üzerinde etkin olan çevresel faktörler araştırılmıştır. Elen j. Langer ve arkadaşlarının bulgularına göre yaşlıların zeka ve zihinsel fonksiyonlarının hafıza ile birlikte azalması üzerinde sosyal ve çevresel faktörlerin rol oynadığına dikkat çekilmektedir. Bu faktörlerden bazılarının geleneksel olarak inanıldığı gibi biyolojik değil, kısıtlı yaşamı olan ve öğrenmek, bilgi üretmek için fırsat bulunamaması olduğu belirtilmektedir. Araştırmacılar huzurevi sakinlerinin düşünme ve hatırlama faaliyetini kısıtlayan "çok rahat ortamlar" yarattıklarına dikkati çekmişlerdir.

Elaine M. Brody ve arkadaşlarının çalışmaları da bu konularda değinmektedir. Çalışmalarında yaşlı bayanların geçmişleri, ilgileri deneyimleri ve güçleri üzerinde yoğunlaşmanın onların zihinsel özürleri üzerinde iyileştirici bir etki yaptığını gözlemişlerdir.

BİR TEDAVİ YÖNTEMİ OLARAK "HATIRLAMA"

Robert Butler'in klasik makalesi, "Bir Yaşamın Yinelenmesi: Yaşlılarda Hatırlamanın Bir Yorumu", yaşlı gruplarında hatırlamanın bir tedavi yöntemi olarak kullanılmasına yol açmıştır. Bir çok yazar bu konudaki deneysel çalışmaları özetlemektedir. Bu deneysel çalışmalar kurumlaşmamış, yılgın veya yılgın olmayan kişiler ile çeşitli baskılar altında bulunan yaşlıları kapsamaktadır. Yazarlar hatırlamayı kullanmadaki beceri, teori ve parametreleri incelemişlerdir. Priscilla Ebresole ise huzurevlerindeki hatırlama grupları üzerinde yoğunlaşarak deneyimlerini yazmıştır.

Bu makalenin yazarının kişisel deneyimleri, hatırlama gruplarının bir çok ortamda grup çalışmasına göre daha iyi sonuçlar verdiği doğrultusundadır. Geçmiş ortak yaşantıları hatırlamayı destekleyen grupların diğer geleneksel modellere göre birçok avantajı bulunmaktadır.

Hatırlama grupları birçok insanın doğal eğilimi olan geçmişin anlamlı deneyimlerini anımsama üzerine kurulmuştur. Yaşlılardaki bu eğilim sıklaşarak ve değer kazanarak art-

maktadır. Örneğin, kuruluşlarda sınırlı bir dünyada, sınırlı bir çevrede yaşamlarını sürdüren yaşlıların geçmişin üretken günlerinden hemencecik anımsanacak zengin malzemeleri vardır.

Bir başka avantaj da bu grupların esnekliğidir. Katılımcı sayısı, süresi, grubun açık veya kapalı olması konuları, katılımcıların işlevsel yeteneklerinin hepsi grup üyelerinin kişisel özelliklerine ve grup liderlerinin tercihlerine bağlıdır.

KATILIMI CESARETLENDİRİR

Bu yaklaşımın en büyük yararı faal ve kendiliğinden katılımı cesaretlendirmesidir ki bu da kişisel ilişki ve sosyalleşmeyi desteklemektedir. Grubun malzemesi katılımcıların bellekleridir. Hatırlama, kişileri birbirine daha yakınlaştırmaktadır. Bu ise diğer grup yaklaşımlarının karşıtıdır. Fazla yapısal ve lider güdümünde olan modellerde insiyatif kullanma kendiliğinden katılımı engellemektedir.

Bellek zorluğu bulunan yaşlıların doğal veya zorlama ile anımsamaları üzerinde çok az çalışma yapılmıştır. Uzmanların bu ihmali şaşırtıcıdır. Çünkü hatırlama en az zarar gören uzak hafıza işlevlerindendir. Tanıdık ortamlarda kaybolan veya yedikleri son yemeği anımsayamayan bazı insanlar, yaşamlarının ilk evresindeki bazı olayları ise çok net olarak anımsamaktadır.

Uyumsuz yaşlılar üzerinde yapılan çalışmalardan yazarın bildiği Jean M. Kiernat'ın çalışmasıdır.

burada uyumsuz yaşlıların hatırlamaya en çok ihtiyacı olan kişiler olduğu belirtilmiştir. Kiernat'ın yirmi seanslık bir pilot projesinin sonucuna göre, hatırlama ve yaşamlarını gözden geçirme yöntemi ile uyumsuz yaşlıların davranışlarında belirgin bir iyileşme gözlenmiştir.

HATIRLAMA GRUPLARININ AMAÇLARI

Geçmiş deneyimler ve yazarın çalışmalarına göre bu yaklaşımın uyumsuz yaşlılara uygulanması olanaklı görülmektedir. Bu projenin üç açık amacı vardır:

- (1) Resim ve obje kullanmadan yaşlıların anımsama yeteneklerini kullanması,
- (2) Grup içinde davranış ve zihinsel işlevlerinin düzelmesinin katılımı sağlanması,
- (3) Anımsamanın kendiliğinden düşünme ve sosyal davranışlar üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi.

1982 yılında Oklahama'da bir huzurevinde uyumsuz kişilerden oluşan bir gruba çalışmaya başlandı. Bu çalışmaya meslek elemanı olan kurum yöneticisi, bir faaliyet lideri ile birlikte bu makalenin yazarı da katıldı. Yazarın düzenlediği üç seanslık eğitim programına kurum yöneticisi de katıldı.

PLANLAMA

Kurumda bulunan kişilerin incelenmesi ile kurum yöneticisi ve faaliyet liderinin saptamalarına göre oluşturulan potansiyel grup üyeleri

ile görüşmeler yapıldı. Kurum çalışanlarına göre bu kişiler "uyumsuz"lardı. Katılmak istemeyenler, aşırı uyumsuzlar, önemli derecede duyma özürüleri ile uzun süre konsantrasyon olamayanlar gruba alınmadılar.

Grubun üye adaylarına çalışma hakkında bilgi verildi, kriterleri kabul edenler çağırıldı. Ancak katılımda gönüllü olmak en önemli kriterdi.

Haftada bir kez yaklaşık olarak kırkbeş dakika süren grup toplantılarına altı kişilik grubun üç elemanı sürekli olarak katıldı.

Grup liderlerinden biri toplantıdan yarım saat önce grup üyelerine toplantıyı hatırlatarak katılmak istemeyenlere bir dahaki toplantıya katılabileceklerini bildirdi. Yardımcı liderler tartışılacak konuyu tanıttılar. İlk tartışmalar çocukluk anılarıyla başladı, daha sonra yetişkinlik anıları ile o günlerine geline. Toplantı başında grup üyelerinin aynı konuda yoğunlaşmaları sağlandı. Tartışma ilerledikçe benzer veya ayrı deneyimler konuları değişik yönere çekti. Grup lideri katılımları kendiliğinden destekledi ve onlara daha çok şans vererek katılımcılar arası etkileşimi güçlendirdi.

Grupta sessiz kalanlara, kafası karışanlara yardımcı olunması gerekliliği ortaya çıktı. Liderler bazı üyelerin özellikle duygusal konulardaki anılarını çok yinelemeleri üzerine engelleme yaptılar.

GRUBUN ETKİLERİ

Grup toplantılarında üyelerin tavır ve davranışlarında bazı

değişimler gözlemlendi. Üyeden üyeye, toplantıdan toplantıya enerji düzeyi, uyumsuzluk, katılma isteği ve yeteneği değişti. Ancak katılımcıların davranışlarında devamlı değişiklikler gözlemlendi. Üyeler daha canlı, katılımcı oldular, şaka ve kahkahaları sıklaştı.

Katılımcıların günlük yaşamları uzmanlar tarafından gözlemlendi. Üç grup üyesi kendiliğinden grup toplantısı ve zamanı konusunda tartışarak, gözlemlerini anlattılar. İki kez, bir grup üyesi diğer üyeleri yemek masasında tanıdı. Bir çok kez bazı üyeler toplantı yerine kendiliklerinden geldiler.

TEPKİLER

Grup üyelerinin kişisel ilişkilerindeki bazı değişiklikler aylar sonra ortaya çıktı. Konuşmalar sonraları daha çok ilgi çekmeye başladı. Tartışmalar arttı, iletişim kurma istekleri ortaya çıktı. Bazı üyeler birbirlerine soru sorarak yorumlar yaptılar. Daha sonraları liderin doğrudan sorularına cevap verenler izole edilmeye başladı. En belirgin değişiklik ise etkili üyelerin beraberliklerinin artması ve toplantı öncesi ve sonrası sosyalleşmeleri idi.

Toplantı bitiminde çoğu beraber oturuyorlardı.

Bu projenin kontrollü bilimsel bir deney olmadığı gözlemlendi. Bir ön çalışma olarak bulgular geçici bu nedenle bir kontrol grubu çalışması ile doğrulanması gereklidir. Böyle bir çalışmanın hazırlıkları yapılmaktadır.

Deneyin sonuçlarına göre hatırlama grubu soyutlanmış ve uyumsuz kurum bireylerinin birçok ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir araç olarak görülmektedir. Katılımcılar geçmiş miraslarını gözden geçirdiler. Güzel anılarını hatırlayıp paylaştılar. En önemlisi de hepsi bundan büyük zevk aldılar.

Eva Kahana'nın yazdığı gibi "Kurumsal yaşamın bir gelişmesi hiçbir zaman tek başına kalmadan yalnız ve izole olarak yaşamaktır." Fiziksel çevre her zaman kalabalık ve faaliyetler, gruplar halinde olmasına rağmen yaşlılar duygusal ve toplumsal olarak soyutlanmışlardır. Yalnızlık ve izole edilmişlik, uyumsuzlar ve zihinsel fonksiyonları azalanlarda daha da yoğundur. Bu nedenle bir grup içinde geçmişi anımsamak bu tür kişiler için özel bir önem taşır. □

Sosyal Hizmet Uzmanı

sosyal hizmet uzmanları

derneğine üye,

SOSYAL HİZMET

dergine abone ol

Abone ve Üye olmak için Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
Vakıflar Bankası Keçiören Şubesi 40-40010-3

Yazışma Adresi:

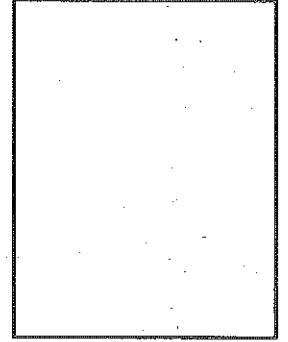
S.H.U. Derneği Fevzi Çakmak 2. Sok. 31/19
Yenişehir/ANKARA

SOSYAL HİZMET UZMANLARI ANDI

Mesleğe katıldığım şu andan itibaren İnsanî ilişkilerin temeli olarak bireyin kişiliğine ve hay-siyetine değer vereceğime, kişinin sırrını ko-ruyacağıma, mesleki ilişkilerimi ırk, din, inanç, milliyet, ekonomik ve toplumsal farklılık gözetmeksizin kuracağıma, kişi ve toplumun mesleğimi ilgilendiren sorunlarında kendimi daima hazır bulunduracağıma ve bu sorunların çözülmesinde tüm gücümle çalışacağıma, meslektaşlarımla fikir, uğraşı ve bulgularına saygı göstereceğime, mesleki gücümü kişi ve toplumun refahına adıyacağıma and içerim.

**SOSYAL HİZMETLER
UZMANLARI
DERNEĞİ**
(06-32-094)

Üye Kayıt No:

ÜYE GİRİŞ BİLDİRGESİ

Adı ve Soyadı :
Baba Adı :
Doğuy Yeri ve Yılı :
Öğrenimi ve Mezuniyet Yılı :
Ev Adresi :
İş Adresi :
Ev Tel :
İş Tel :
Yıllık Ödentisi :

Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü'nün operasyonu sürüyor

Gökçek'in 'sürgün' oyunu

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü Melih Gökçek, üç ay önceki bir soruşturmayı haber yaparın... gazetelere geçti ve... 88... mü Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü Gökçek, yığılmaların önlendiğini söyledi... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor... 63 dosyalı genel müdür... 31... Tayin sayısı 350 değil, 100 dolayında... Eski Keçiören Belediye Başkanı Gökçek hakkındaki suçluluk dosyası Ateçius getiriliyor...

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği;
Yönetim Kurulu Başkanlığı'na

Derneğimizin tüzüğünü inceledim. Tüzükte belirtilen hususları kabulediyor ve amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunmak istiyorum. Dernekler Kanunu'na göre üye olmada herhangi bir sakınca yoktur. Yukarıda bilgilerin doğruluğunu ve giriş için 20.000.- TL. yıllık olarak TL. aidat ödemeyi taahhüt eder, üyeliğimi kabulünü arz ederim.

/ /1990
(Adı, Soyadı, İmza)

Yazışma Adresi:

S.H. Uzmanları Derneği Fevzi Çakmak 2. Sok. 31/19 Yenişehir/ANKARA

Sosyal Hizmet Uzmanı

sosyal hizmet uzmanları

derneğine üye,

SOSYAL HİZMET

dergine abone ol